

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXVI

Febrer del 2002

Nº 100

Amb l'exemplar que teniu entre les mans, el *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans* arriba al seu número 100 i entra en el seu vint-i-sisè any.

Han estat vint-i-cinc anys de continuïtat d'una revista, que tot i voler mantenir un alt nivell de qualitat no ha pretès mai ser una publicació d'elit. Bàsicament ha estat una a eina per a oferir als socis, i també als no socis, del *Grup d'Estudis Sitgetans* la possibilitat de donar a conèixer els seus estudis sobre Sitges i la comarca del Penedès. Ha estat també el lloc on molts estudiants guanyadors dels premis Carbonell i Gener i molts guanyadors dels premis Folklore de Sitges han vist publicats les seves investigacions, i també hi han aparegut moltes de les conferències organitzades pel GES, fent així possible conservar-les i posar-les a l'abast de més gent que no els que les van sentir en directe. En aquests vint-i-cinc anys, la quantitat d'autors que hi han col·laborat ha estat important i variada.

Ara bé, tot això no hauria estat possible sense l'existència darrere del *Butlletí* d'una entitat, el *Grup d'Estudis Sitgetans*, que ha mantingut en aquests temps una activitat constant, digna d'elogi al servei de Sitges i la seva cultura. En la fita que representa aquest número 100, volem fer pública la nostra satisfacció per la feina ja feta, manifestar el nostre propòsit de continuar fent-la en el futur i agrair a tots els que han publicat treballs seus en el *Butlletí* la seva col·laboració.

ELS CAMINS PERIODÍSTICS DE RAMON PLANES *

Roland Sierra

Introducció

En aquestes línies parlarem del Ramon Planes periodista, si bé la seva figura podria ser abordada des de molts altres angles, com ara el d'assagista i historiador local, el d'administrador de l'Hospital càrrec que ocupà durant més de 15 anys, el de membre de la junta directiva del Foment del Turisme, el de defensor de la llengua i la cultura catalanes, etc. etc. etc.

Quan vaig començar a buscar material per parlar de la seva activitat periodística portava la idea de fer-ne

un plantejament més aviat cronològic. Tanmateix, a mesura que llegia els articles de Ramon Planes, em vaig adonar que potser fora molt més interessant de combinar el punt de vista temporal amb el punt de vista temàtic. Així podria donar una visió molt més dinàmica del personatge, bo i repassant els diaris i revistes sitgetans on va escriure i alhora esmentar de passada aquests altres angles que acabado de recordar. I és que estic convençut que en la periodística de Ramon Planes es troben resumides i concentrades totes les seves inquietuds i els seus interessos com a

* Text de la conferència pronunciada el 31 de novembre del 1999, al Grup d'Estudis Sitgetans, dintre d'un cicle dedicat al seu primer president Ramon Planes i Izabal

intel·lectual, com a ciutadà i com a persona. Dit això, ja haureu endevinat que aquest escrit serà una mena de mescladissa en el qual trobarem una mica de tot.

Els antecedents familiars

Que Ramon Planes tingués tirada al periodisme de ben jove no ens ha destranyar, si tenim en compte que el seu pare (un *self-made man* que dirien els anglosaxons: un home fet a si mateix) havia intervingut decisivament en la fundació de dos setmanaris locals, *La Voz de Sitges* i *Baluard de Sitges*, al voltant dels quals s'agrupaven els elements republicans i catalanistes de la vila, o el que és gairebé el mateix, els elements republicans i catalanistes del Casino Prado Suburense.

Quan el 1905 va néixer Ramon Planes, el *Baluard de Sitges* feia quatre anys que havia sortit a la palestra amb l'objectiu explícit de contrarestar la influència que des de 1886 venia exercint *El Eco de Sitges*, "defensor de los intereses morales y materiales de esta villa" i sobretot defensor dels interessos polítics dels prohoms de la Societat Recreativa el Retiro. Aquesta oposició entre *Baluard* i *Eco* o entre Prado i Retiro fou el pa nostre de cada dia durant les dues primeres dècades d'aquest segle. El mateix Ramon Planes ho explica a les seves *Memòries* en el capítol titulat *Montescos i Capulets*:

"Sitges, i com el lector podrà veure la cosa ve de lluny, estava dividit en Montescos i Capulets, o sigui, que els ciutadans s'aplegaven al voltant de dues famílies que en torns més o menys pacífics, més aviat menys que més, ocupaven, ara els uns ara els altres, el Palau Comunal, bé, vull dir l'Ajuntament. En resultava que més o menys la meitat de la ciutadania pertanyia a un partit, i l'altra meitat a la part adversa. Així, resultava que si un mestre d'obres era decidit partidari dels del Casino de Dalt, un altre empresari es lliurava a la política contrària. El Casino de Baix tenia el seu metge, enemic de la persona de la mateixa professió que figurava en els quadres del Casino de Dalt. I així en tot: els de Dalt, com els de Baix, tenien el seu recader, el seu transportista, el pintor de parets, el lampista. Fins i tot al rector de la parròquia li calia ésser, de veritat, un home fort, per a no deixar-se arrossegar cap a un dels dos bàndols en lluita permanent".

El que en Ramon Planes no diu és que el seu pare, Josep Planes i Robert, era un dels dirigents més significats i significatius del Prado i també l'inspirador i el director real -encara que no constés enlloc- de *Baluard de Sitges* des del qual, setmana rere setmana, atacava sense pietat el seu principal enemic polític, aquell que representava els interessos de l'*Eco* i del Retiro, Bonaventura Julià i Masó. La història política de

Sitges entre 1900 i 1930 no s'explica sense aquests dos personatges irrepetibles que es feren la punyeta tant com pogueren i que, al final, van veure com la Segona República i la guerra civil anorreaven el particular sistema d'alternança de partits que ells havien instaurat a nivell local.

Si m'he estès a explicar tot això és per dues raons. La primera és per fer entendre que, des de ben petit, Ramon Planes fou testimoni privilegiat de les lluites polítiques locals i de les controvèrsies periodístiques que d'aquestes lluites es derivaven. Per tant, va conèixer de primera mà la força que poden tenir els diaris per crear un estat d'opinió i influir sobre la gent. La segona raó és perquè, malgrat que ell mateix tingué vel·leitats polítiques en una etapa de la seva vida, aviat se'n desengayà i optà per la via de la concòrdia, en un intent de superar a través de la cultura les postures irreconciliables que havien enfrontat als seus antecessors. Una via de la concòrdia que té molt a veure amb la seva profunda religiositat i el seu tarannà de catòlic practicant.

Etapas de l'evolució periodística de Ramon Planes

Si haguéssim de fer una periodització de l'evolució periodística de Ramon Planes, podríem distingir, *grosso modo*, cinc etapes, i en cada una d'elles, trobaríem que col·laborà en diferents setmanaris i revistes.

Aquestes etapes són: a) inicial (1920-1924) en què col·labora a *Juventut* i *Baluard de Sitges*, b) d'aprenentatge (1924-1929) en què col·labora a *La Punta* i *L'Amic de les Arts*, c) de consolidació (1929-1936) en què col·labora a la *Gasetta de Sitges* i a *Opinem*, d) de recuperació (1939-1955) en què col·labora a *El Eco de Sitges* i *Antología de Sitges*, i e) de maduresa (1955-1989) en què col·labora a *El Eco de Sitges*, *Sitges*, i *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*.

Aquests períodes resumeixen de manera molt esquemàtica gairebé set dècades de la vida periodística de Ramon Planes. No és aquest el moment d'explicar-los en detall, el que faré és simplement assenyalar aspectes concrets d'alguns d'ells, i d'altres en faré una explicació genèrica.

Els inicis. La revista Joventut

Si en el cas d'un pintor sempre és interessant veure quina és l'obra més antiga que se'n conserva, en el cas d'un periodista no ho és menys llegir el primer article que va escriure.

La fe de baptisme periodístic de Ramon Planes tingué lloc a la revista *Juventut*, una publicació quinzenal dedicada a l'art, les lletres i els espectacles que

aparegué el 17 d'octubre de 1920 i de la qual només apareguen tres números. Malgrat la seva vida efímera, *Juventut* hauria de figurar en lletres destacades dins la història de la premsa sitgetana. I quan dic això no m'estic referint a la revista en si, al seu disseny i a la qualitat dels seus articles, que no són res de l'altre món, m'estic referint al fet que *Juventut* suposà la primera experiència periodística de tres grans plomes del periodisme sitgetà, Josep Mª Massip i Izabal, Salvador Marsal i Picas i el mateix Ramon Planes i Izabal, llavors tots tres alumnes del col·legi dels Maristes. Poques vegades una publicació de tant curta existència reüní un estol tan gran de futures promeses. Si a aquests noms hi afegim el del vilafranquí Pere Mas i Perera, fill del poeta Claudi Mas i Jornet i també futur periodista i escriptor, coincidireu amb mi que potser valdria la pena reeditar -ni que fos per sentimentalisme- aquests tres números de la revista *Juventut*.

L'article de Ramon Planes a què ens referim aparegué en el segon número, el corresponent al 15 de novembre de 1920. Es titula *Comiat* i va adreçat precisament a un dels companys de redacció, el seu cosí Josep Mª Massip, que estava a punt de marxar a Cuba.

"Quatre paraules de comiat, amic, abans d'anar-te'n a lluitar, enlluernat per la riquesa que altres, treballant febrilment, conqueriren, sense mirar la pobresa que altres gaudint obtingueren. Vas a treballar a tra-

vés de l'Oceà, endut pel vaixell indiferent, que et durà al país de l'or. I després d'anys, en retornar, tant si tornes milionari, com si tornes igual que abans, o pobre, el vaixell et tornarà indiferent, a la teva llar, que deixes ara. I les onades que vegis quan tornis (a Déu plagui que tornis prompte), seran iguals que les d'ara; però els teus parents i nosaltres, haurem canviat tots. Cadascú de nosaltres tindrà ja una ruta assenyalada en el camí de la vida. Per tothom desitjo

que la ruta sigui bona i profitosa, però especialment per tu, bon amic, que ens deixes, i no saps el buit que hi deixes, entre nosaltres. Que tu eres un home recte, l'home que ens vetllaves a tots amb la teva ànima exemplar. Adéu, i que les onades bondadoses et tornin prompte: ric de sentiment i d'afició a les lletres i a la cultura. La resta, tant se val."

L'article no té cap altra aspiració que la d'acomiarar un company estimat. Vist des d'aquest punt de vista és un article típic d'un noi de quinze anys que posseeix una cultura per damunt del que era habitual en aquella època i que s'expressa amb un llenguatge directe però

molt llastrat per les frases fetes i les imatges tòpiques. És normal que el 1920, amb tan sols quinze anys, Ramon Planes encara estigués molt verd quant a tècniques periodístiques.

Ara bé, el que ja no és tan normal és que en aquest primer article ja trobem tímidament esbossats dos dels grans temes que el preocuparan tota la vida. Un, el del pas inexorable del temps, al qual s'afegeix, en el seu cas concret, el d'una visió determinista de l'existència humana, l'altre, el de la cultura com a únic valor universal que val la pena conservar.

El tema del pas inexorable del temps el trobarem en molts altres articles apareguts a l'*Eco* en els anys cinquanta i seixanta. Quant a la visió determinista de l'existència humana, l'exemple més clar és la seva pròpia vida. A diferència de Josep

Mª Massip i de Salvador Marsal, que es revoltien contra la tradició familiar i decideixen obrir-se el seu propi camí, Ramon Planes viurà sempre una mica condicionat pel fet de ser fill del seu pare, Josep Planes i Robert, l'amo de la fàbrica del gas. Un condicionament que es veurà intensificat a partir de 1917, quan en plena joventut, mor el seu germà Francesc, quatre anys més gran que ell. A partir d'aquell moment en Ramon esdevindrà l'hereu de can *Rigolet*, un hereu

Ramon Planes quan va rebre el diploma corresponent al seu nomenament com a Fill Predilecte de Sitges

que no pot defraudar el seu pare i que aparcarà les seves aficions literàries fins que no hagi aconseguit el peritatge químic a l'Escola Industrial de Vilanova i la Geltrú.

Ja sé que jugar a possibilismes és temerari, però m'agrada de pensar que si Ramon Planes hagués arribat a fer el salt a Barcelona com el van fer Massip i Marsal, avui dia el seu nom figuraria al costat dels grans de la periodística catalana contemporània. Tenia tot allò que en aquella època calia tenir: vasta cultura, fina ironia i pensament obert. Però al capdavant el seny s'imposà a la rauxa; a la rauxa i a la por que experimentava davant les seves pròpies possibilitats. Ell mateix ho expressa clarament en un article publicat a *La Punta* l'any 1925: "*La por de no fer-ho mai prou bé em fa agafar la ploma només quan una necessitat espiritual o un deure moral m'hi obliguen. En aquests temps de censura a la premsa els obstacles que jo mateix em poso augmenten*" (*Mapa d'Itàlia*, *La Punta*, 17 maig 1925).

El més trist és quan finalment va creure que estava preparat per fer el gran salt, esclatà la guerra civil i ho engegà tot a rodar.

Periodisme i política

Com ja he dit, en acabar el batxillerat al col·legi dels Maristes, Ramon Planes cursà estudis a l'Escola Industrial de Vilanova, on el 1924 va obtenir el títol de perit químic. Mentre estudiava féu alguna que altra col·laboració molt esporàdica al setmanari que dirigia el seu pare, *Baluard de Sitges*, on publicà diversos articles d'actualitat teatral i literària, que signava amb les seves inicials, R. P. I., Ramon Planes i Izabal.

L'any 1922 va esdevenir vicesecretari general de la Joventut Nacionalista de Sitges, i un any després assumí la presidència de la comissió de cultura d'aquesta organització, substituïnt en el càrrec Josep Carbonell i Gener. Aquests dos fets foren força importants en la vida de Ramon Planes.

El seu ingrès a la Joventut Nacionalista fou una cosa absolutament lògica i fins a cert punt previsible, sobretot si tenim en compte que el 1914 el seu pare havia estat el fundador i primer president del Centre Nacionalista Català local i que des d'aleshores fou l'home a Sitges de la Lliga Regionalista.

En entrar a la Joventut Nacionalista, Ramon Planes encetava una curta carrera política que s'allargaria fins al 1936 i que tindria dues fases ben diferenciades: en la primera, que va de 1922 a 1931, simpatitzà amb els postulats d'Acció Catalana, el partit fundat per Jaume Bofill i Mates, Lluís Nicolau d'Òlwer i Antoni Rovira i Virgili, entre altres, en la segona, que va de 1931 a 1936, seguí l'ideari de l'Esquerra Republicana

de Catalunya, de la qual esdevingué militant el mateix 1931.

Parlar del Ramon Planes polític mereixeria una conferència a part. Per tant, no m'estendré massa sobre el tema. Sí que voldria assenyalar, però, dues coses. La primera és que aquestes dues fases polítiques tenen cadascuna el seu paral·lel periodístic: la fase d'Acció Catalana és l'època en què col·labora a *Gasete de Sitges*; i la fase d'Esquerra Republicana és l'època en què escriu a *Opinem*. En un i altre periòdic, Ramon Planes deixà constància de les seves conviccions polítiques d'aquells anys, sobretot en el segon. Com ha assenyalat Vinyet Panyella, és a *Opinem* on "*Planes actua de ple com a periodista polític*", comentant "*amb lucidesa i apassionament els fets de la vida política quotidiana, en oberta oposició al catalanisme conservador. Arriba, així, a un moment de plenitud política i intel·lectual*".

L'altre cosa que voldria comentar és la participació de Ramon Planes en l'intent d'invasió de Catalunya que va organitzar Francesc Macià la tardor de 1926 i que ha passat als llibres d'història amb el nom dels *fets de Prats de Molló*. Macià tenia previst que uns 500 homes sortissin de Sant Llorenç de Cerdans i el coll d'Ares, entressin a Catalunya per Prats de Molló i arribessin a Olot, on comptaven que se'ls afegirien els reclutes insurrectes, mentre a Barcelona esclataria una vaga general i seria proclamada la República Catalana. Com tothom sap, al final el complot ideat per Macià se n'anà en orris, i un centenar d'homes acabaren detinguts i empresonats.

Abans, en esmentar com hauria canviat la vida de Ramon Planes si hagués marxat a Barcelona, he dit que finalment el seny s'imposà a la rauxa. Doncs bé: fins i tot els més assenyats tenen un rampell a la vida, que suposa l'excepció que confirma la regla. El rampell excepcional de Ramon Planes fou la seva intervenció en els fets de Prats de Molló. A les seves *Memòries*, Planes dedica cinc pàgines a parlar d'aquest fet. I en un moment donat, referint-se a Macià i als seus correligionaris, es fa la pregunta de "*¿que no ho veien, que de guerrers no en teníem res, enfarfegats com estàvem amb les bandes i les motxilles, i també amb ganes de fer una mica de turisme?*"

Dit això, seguidament em referiré a l'altre fet important de la vida de Ramon Planes que abans mencionava: el de la coneixença i amistat amb Josep Carbonell i Gener. Fou en el si de la Joventut Nacionalista on Planes i Carbonell posaren els fonaments d'una amistat fraternal i duradora que es prolongaria fins a la desaparició d'en Carbonell, l'any 1979.

El propi Ramon Planes va reconèixer en més d'una ocasió aquesta amistat i també el mestratge intel·lectual de Carbonell i Gener. Podríem citar diversos

exemples. Un d'ells és el *Carnet del caminant* publicat a *L'Eco de Sitges* el 13 de desembre de 1975, quan l'ajuntament governat per Vicenç Ibáñez distingí Carbonell i Gener amb el títol de Fill Predilecte. Ramon Planes, amb la modèstia que el caracteritzava, va escriure el següent: "*L'autor d'aquestes ratlles és deutor a Carbonell d'haver-li, es pot dir, ensenyat de llegir i escriure. Ell volgué associar-me a l'empresa de L'Amic de les Arts, nomenant-me secretari de redacció de la revista. Un temps, L'Amic de les Arts es feia a la impremta Ivèrn, de Vilanova. Alguna tarda vaig acompanyar en Carbonell a Vilanova, i allà vaig aprendre, escolà atordit, la importància de deixar uns bons marges, el tipus de lletra, els equilibris en la composició*".

Efectivament, tal i com diu Planes, quan Carbonell decidí endegar la publicació de *L'Amic de les Arts*, pensà en ell per ocupar el càrrec de secretari de direcció. D'antuvi, Planes tingué cura de la secció *Noves de Catalunya*, que incloïa notícies d'àmbit comarcal i petites ressenyes de les novetats bibliogràfiques, però el gener de 1927, convertit ja en redactor permanent de la revista, Planes passà a ocupar-se de la secció literària, juntament amb Lluís Muntanyà i J.V. Foix.

Els anys de *Gaset de Sitges*: la polèmica d'Orfeu

Ara m'agradaria obrir un parèntesi i parlar de la polèmica d'Orfeu, que al meu entendre resumeix clarament quina era la postura intel·lectual i vital de Ramon Planes en començar la dècada dels trenta. I no tan sols de Ramon Planes, sinó també de la resta de joves que redactaven i col·laboraven a la *Gaset de Sitges*, Salvador Marsal, Joan Puig, Josep Pujol, etc. Tots ells havien secundat Salvador Soler i Forment i s'havien apartat del setmanari *La Punta* per tirar endavant una publicació més innovadora, més valenta, més compromesa amb el canvi polític que s'estava albirant. Recordem que ens trobem a les acaballes de la dictadura primo-riverista i que la segona república és al tombant de la cantonada.

Seixanta nou anys després de la seva posada en escena, la tragèdia *Orfeu* se'ns apareix com un esdeveniment cultural de primer ordre, com una fita que marcà un punt i a part en el panorama teatral sitgetà del primer terç d'aquest segle. Tanmateix, en el seu moment la representació d'*Orfeu* provocà una intensa polèmica entre els partidaris i els detractors del teatre avantguardista.

Estrenada a París el 1926, a Sitges *Orfeu* fou representada al Teatre Prado l'1 de setembre de 1930 sota la direcció d'Artur Carbonell. Els principals papers foren interpretats per Maria Dolors Bertran, Maria Planes i Josep Mirabent i Magrans.

Va ser un jove Ramon Planes (aleshores tenia 25 anys) qui va encendre la metxa de la polèmica amb un article titulat precisament *La batalla d'Orfeu* i que es publicà a *Gaset de Sitges* el dia anterior a l'estrena de l'obra. L'escrit començava així: "*Un dels fets més resonants de l'època romàntica fou l'anomenada batalla d'Hernani. És sabut que quan l'estrena del drama de Víctor Hugo, les passions es desfermaren i l'estrena d'Hernani degenerà en una veritable batalla campal. Hem recordat aquella data llunyana perquè l'anunci de la representació de l'Orfeu de Cocteau, que demà es donarà al Prado, ha donat lloc, ja molt abans de l'estrena de la traducció catalana, a discussions apassionades, i uns quants xicots, pel demés excel·lents amics, no s'han amagat d'anunciar el seu propòsit d'intervenir en forma violenta, en la representació. És per sortir-los al pas que publiquem aquesta nota*".

Tot seguit, Planes parlava de l'autor, de l'excel·lent traducció i de la cura amb què havia estat muntada l'obra, bo i ressenyant que era la primera vegada que Cocteau es representava a Catalunya. I després afegia: "*Que ningú no s'esveri tampoc per la forma externa de l'obra que es representarà demà. Car, que és l'important en una obra d'art, el que es diu o bé la manera com es diu? Si un drama per bé que resolts lliurement és bo, per què s'ha de rebutjar a priori en nom dels canons realistes del dos i dos són quatre [...] I advertim als possibles esvalotadors que si amb la seva intervenció es pensen que tiren contra el surrealisme s'erraran de mig a mig [...] Altrament, la inoportunitat de que algú interrompés la representació, fora palesa senyal de descortesia i d'indocumentació [...] Això recomanem als nostres feixistes teatrals: que escoltin atentament mentre duri la representació, i en acabar, que manifestin lliurement el seu parer. Esperem que tothom obrarà segons aquestes normes. I no sabríem en nom de quines idees estètiques, el públic que ha aguantat pacientment i ha aplaudit animals tan formidables com Mariquilla terremoto, L'ànima és meva, Para ti es el mundo, La rosa del azafrán, El rosas de las tres rosas, es mostraria disconforme amb Orfeu de Jean Cocteau*".

Com podeu veure, la polèmica havia d'esclatar per força. La setmana següent, els tres setmanaris que llavors es publicaven a la vila es feren ressò de l'estrena d'*Orfeu*.

El Eco de Sitges fou en aquesta ocasió el més moderat. Com que la cosa havia succeït al casinet de Dalt, el redactor volgué marcar distàncies i liquidà la ressenya amb quatre frases desganaes: "*Dejando aparte la obra en si, que es en extremo avantguardista y que nosotros respetamos, aplaudiendo toda innovación artística, es lo cierto que antes de empezar la representación, durante la misma y después de ella, se pro-*

dujeron estruendosas pitadas, rayando a fenomenal escándalo, cosa que podía haberse evitado. Unos dicen que la escandalera iba dedicada a la obra y otros a sus intérpretes masculinos. Nosotros opinamos que todo aquello fueron pláticas de familia”.

Per la seva banda, a les pàgines de *Gasete de Sitges*, Salvador Marsal, crític teatral del setmanari, publicava una extensa i documentada ressenya on criticava contundentment l'actitud d'un cert sector del públic. En aquell mateix número, es reproduïa també una crònica apareguda a *La Veu de Catalunya* en la qual es lloava la tasca d'Artur Carbonell i les interpretacions de Mª Dolors Bertran i Josep Mirabent.

El tercer setmanari en discòrdia, *La Punta*, publicà dues ressenyes sobre la representació d'*Orfeu*, una més aviat de compromís i l'altra obertament hostil. La primera, sense signar, comentava que el públic s'havia dividit en dos partits, i que havia estat necessària la intervenció del president del Prado, Isidor Cartró, perquè *“la representació pogués acabar-se amb relativa tranquil·litat”*. Altrament, l'article deia que una obra com *Orfeu* era -i cito textualment- *“quasi incomprendible pels que no siguin degudament instruïts en l'escola avantguardista, i creiem que trigarà molt a aclimatar-se entre el gran públic. Entenem que la primera condició que ha de reunir una obra d'art [...] és que la gent sàpiga de què va, sense tenir de fer gimnàstica intel·lectual per entendre-la”*.

El segon article, que anava signat amb el pseudònim de *Virus*, deixava de banda les bones maneres i atacava sense pal·liatius la representació: *“El concepte que ens mereix aquesta imbecilitat i poca solta d'obra és tan agre que la nostra ploma no pot ni vol descriure'l. Hem de creure que Cocteau haurà escrit aquesta estupidesa amb els peus en lloc de fer-ho amb el cap i el sentiment. Durant la representació hem sentit constantment un mal gust a la boca de cosa que no és digne d'anomenar en una pàgina de periòdic, mal gust que s'ha accentuat a mesura que ha transcorregut la representació. No sabem -i ens dol a fe de Déu ignorar-ho- quina classe de fenomen és aquest Cocteau i a quina família pertany. Induïm no obstant, pels fets d'ell, que si va pel carrer, deurà ésser amb gàbia o morrió”*.

Una setmana després, a *La Punta* mateix, un tal *Carlitus*, atiant més el foc, l'emprenia contra Ramon Planes i l'acusava de ser el causant directe del batibull succeït al Prado la nit de l'1 de setembre: *“El Sr. Ramon Planas podrà ser tan super-home i saviàs com es vulgui, encara que el bon públic del Prado, massa vulgar i de poc gust refinat, no ho entengui així, però entenem que a pesar de la seva gran suficiència (això és un dir), no tenia el deure d'escriure aquelles desgraciades ratlles, que tant enrenou han produït.*

Animalades... Magister dixit. Sr. Ramon Planas, no seguiu per aquest camí que algun dia podeu relliscar i seria lamentable, perquè al cap i a la fi, i a pesar de les punxadetes que dediqueu tot sovint a La Punta, us tenim per un bon noi i ens sap greu que aneu per viaranys peril·losos”.

La guerra civil i la represa

L'any 1982, amb motiu de ser distingit amb el títol de Fill Predilecte de Sitges, l'*Eco* publicà un especial sobre Ramon Planes que duia per títol *La llarga marxa del caminant*. Entre altres articles, hi havia una entrevista realitzada pel periodista Joan Sella. En el decurs de l'entrevista, en Joan Sella preguntà a Planes com va viure la guerra civil. I aquest va respondre el següent:

“D'enxufat. En Massip em va col·locar en una cosa que en deien Cuerpo de Retén. Estava en un garatge de la Diagonal repartint camions i material rodant. Una nit que em tocà guàrdia, començà a trucar el telèfon, i que no parava. Demanaven camions i més camions. Jo, atabalat i amoïnats que no em deixessin tranquil. En resum: coneixes La cartoixa de Parma d'Stendhal? Doncs succeï el mateix que li passa a Fabrici del Dongo en aquella novel·la: que és en mig de la batalla de Waterloo i no ho arriba a saber mai. La meua famosa nit dels camions començava la batalla de l'Ebre...”

Així, d'aquesta manera tan irònica i tan desdramatitzada resumia Ramon Planes la seva experiència bèl·lica. De fet, per entendre tot el que significà aquella guerra per a Planes, hauríem de consultar, no tant les seves *Memòries*, on també en parla, com la seva novel·la *La terra camins*, que és la més reeixida i la que més ha resistit el pas del temps de totes les que va escriure.

Que la guerra civil va suposar per Planes un trenca-ment i un exili interior és totalment cert. Però no ho és menys que va sortir del pou més ràpidament que els seus companys de generació. Molt més, per exemple, que Josep Carbonell i Gener. Quan l'any 1957 va veure la llum *Breve semblanza de Magín Alberto Cassanyes*, el primer llibre de Carbonell després de la guerra, Ramon Planes ja havia publicat tres novel·les i un assaig: *El pont llevadís*, *Llibre de Sitges*, *El cercle de foc* i *Confessió en el tren*.

A més a més, Planes venia col·laborant a *El Eco de Sitges* des de l'any 1943. Al principi hi va escriure molt ocasionalment, emparat rere el pseudònim de *Bradomín*. Més endavant, entre 1955 i 1958, redactà l'article anònim que obria la *Crònica Local* del setmanari. I des de la tardor de 1958 hi publicà periòdicament el *Carnet del caminant*, secció que esdevingué setmanal a partir de 1964 i que sempre signà amb el

pseudònim de *Tirant*. D'altra banda, de 1950 a 1955, juntament amb Salvador Marsal i altres, formà part del consell de redacció de la revista *Antología de Sitges*.

La mà generosa

De l'etapa que jo anomeno de recuperació, és a dir, la que engloba els anys de 1943 a 1955, a penes esmentaré res. Simplement que va estar marcada per una major dedicació a la novel·la i a l'assaig que no pas al periodisme, activitat que exercí puntualment. Com a *Bradomín* només va escriure a l'*Eco*, durant aquest anys, una desena d'articles. Respecte a *Antología de Sitges*, les seves col·laboracions foren més constants, però tampoc extraordinàriament significatives, atès que en cinc anys només van aparèixer vuit números de la revista. La principal aportació de Planes a l'*Antología* fou el treball *Materiales para una historia de Sitges*, publicat al llarg de diversos números. Per dir-ho en poques paraules, aquests "materiales" no són altra cosa que una variant -això sí, més esquemàtica i amb algunes dades inèdites- del seu primer assaig, el formidable *Llibre de Sitges*.

Com recordava no fa gaire el mateix Josep M. Soler a la revista *La Xermada*, l'entrada de Ramon Planes, l'any 1955, en el cos de redacció d'*El Eco de Sitges*, es produí en un moment cabdal i especialment delicat. Josep Soler i Tasis, en *Pepito de l'Eco* es trobava ja molt malalt i calia assegurar la continuïtat del periòdic amb una nova fornada de col·laboradors.

Tinc la idea que si Ramon Planes va allargar la seva "mà generosa" envers l'*Eco* i la família Soler, no fou tan sols perquè era un home bondadós i desinteressat, penso que també hi va influir poc o molt el poc ressò que havien tingut les seves tres seves novel·les del cicle psicològic. De fet, entre l'última d'aquestes, *Confessió en el tren*, i la següent obra narrativa, *La terra té camins*, van passar disset llargs anys. Disset anys durant els quals Ramon Planes alternà el periodisme amb l'assaig, gèneres en els quals es trobava molt més còmode i on la seva influència es deixà sentir d'una manera més palesa. Una influència, m'atreviria a dir, que encara avui batega en alguns dels col·laboradors habituals de *L'Eco de Sitges*. Així, doncs, la narrativa catalana va perdre una figura de segon ordre i, en canvi, la periodística sitgetana va guanyar una figura irrepetible de primera magnitud.

Com ja he dit, en aquests tres anys que van d'octubre de 1955 a abril de 1958 Planes va escriure setmanalment l'article anònim que obria la *Crònica Local*. Fou des d'aquest anonimat on va començar a exercir el seu mestratge ciutadà, que després assoliria la seva màxima expressió en el *Carnet del caminant*.

I ho va fer sempre, tant en català com en castellà,

amb una tranquil·la fermesa que li permetia enfocar les qüestions més problemàtiques amb un llenguatge exquisit, sense ofendre mai ningú. I si alguna persona es va ofendre alguna vegada, cosa d'altra banda no gens estranya en aquest poble, és per la senzilla raó que, amb un excés de petulància, havia cregut que alguna exhortació o algun suggeriment que feia Planes li anava directament dirigit. Res més lluny de la realitat. Planes criticà certes actuacions de les administracions, però en cap moment va caure en la desqualificació personal.

Altrament, quan havia de fer l'elogi d'algú, no queia tampoc en el servilisme ni en l'adulació. I estic pensant concretament en un article que l'any 1971, essent ell administrador de l'Hospital, va escriure sobre Antoni Garcia-Munté. La majoria sabeu què significava en una altra època dir Garcia-Munté en aquest poble: les portes s'obrien i els caps s'acotaven. Doncs bé, en Ramon Planes ens n'ha deixat un retrat immillorable, en el qual ens mostra -diguem-ho així- alguns tics del personatge, sense que això signifiqui deixar de reconèixer la seva munificència: "*Antoni Garcia-Munté, ho sap tothom i ell mateix es complau en fer-ho remarcar, és un home que s'ha fet a si mateix, que tot el que té ho deu a l'esforç de les pròpies mans i al furgar de la seva intel·ligència. Li sentireu dir que va anar, de petit, a l'estudi del senyor Magí Casanovas, i que aquella fou tota la incursió en el camp de la cultura que permeteren els mitjans econòmics del seu pare. I mentre que en general els homes tenim tendència a oblidar, i en un cas així ens esforcem en fer-ho, Garcia-Munté, ben al contrari, té com un orgull en recordar-se dels seus humils orígens, i té ben present el món dels que sofreixen en el cos, en la penúria del seu viure [...] El nostre amic Antoni venç tots els obstacles. Sap ésser ric, i ens cal reconèixer que aquesta és una cosa ben difícil, perquè l'or deu enlluernar i fer perdre el cap, com una droga. Sí, deu costar, ésser ric. I el que això escriu pot certificar que més d'una vegada Antoni Garcia-Munté se li ha acostat per a dir-li parlant de l'Hospital gairebé en to de súplica: Dignes, què vols?*".

Opinions sobre el turisme i la cultura

Com és obvi, durant els més de trenta anys en què va escriure a *L'Eco de Sitges* setmanalment, Planes va tenir oportunitat de tractar moltíssims temes. La classificació és susceptible de fer-se de moltes maneres. A grans trets, però, podríem catalogar els seus escrits en tres blocs: els que parlen del present; els que miren al passat; i els que són més conceptuals i, per tant, també més intemporals.

Els articles que parlen del present serien aquells en

els quals Ramon Planes exposa les seves inquietuds i les seves idees sobre la realitat immediata que el rodeja. Per a il·lustrar el que diem, podríem triar molts articles, perquè són molts els temes que l'interessaven. Tanmateix n'he triat dos que amb variacions apareixen en la seva periodística al llarg de quasi quatre dècades. Dos temes, a més, que van íntimament relacionats i que, encara avui, en el Sitges de 1999, interessaven i fins i tot preocupen. Em refereixo al turisme i la cultura.

Ramon Planes volia el que, al capdavant, volen tots els ciutadans dels pobles i viles que viuen del turisme: uns clients tranquils, cordials i civilitzats. Durant els primers anys del "boom" turístic, Planes una mica innocentment va creure que era possible que Sitges recuperés aquell tarannà que tenia a finals dels anys vint i inicis dels trenta. I no és que el mogués la nostàlgia, no, simplement creia que aleshores tot era més ordenat i controlable. Però està clar que l'època de l'estiueig havia mort feia temps, i que el turisme de masses pot comportar moltes coses, però mai la tranquil·litat. A mitjan anys seixanta, quan ja feia temps que havia deixat de pertànyer a la Junta del Foment del Turisme, Planes publicà un article que es titulava *Hagamos como en Italia*, en el qual mostrava ben a les clares que ja començava a estar desenganyat del turisme de masses: "*La península vecina es, por antonomasia, el país del turismo. Lo es por ser la capital del mundo católico, por los tesoros de arte que contiene y por sus bellezas naturales. El primer motivo es único, el segundo no superado por ningún otro país; las tres condiciones juntas hacen de Italia el primer país*

turístico del mundo. Pues bien, con ser tan importante la industria turística en Italia no por ello sus autoridades permiten el desenfreno, de cualquier orden que sea. Su larga experiencia les ha enseñado que el echaopalante es, aunque vociferante, una pequeña minoría [...] Con ese fin, el ministro del Interior ha ordenado a sus representantes en las provincias que tomen todas las medidas que sirvan para eliminar completamente los inconvenientes y molestias que podrían frustrar los esfuerzos que en interés de la economía del país se realizan en el sector turístico, sobre todo aquellas medidas que tienden a tutelar la seguridad, la tranquilidad, la moralidad y la fe [...] El servicio de vigilancia en las playas estará a cargo de agentes que vestirán jersey y pantalón corto para hacer más soportable su misión. La policía de tráfico habrá de ser severa también en la represión de los que violen las disposiciones relativas al uso de claxon en los centros urbanos, combatiendo los ruidos de motocicletas que parecen preferir la noche para sus correrías por la ciudad. Las órdenes son precisas también en otros sectores: los jukebox no podrán ser colocados fuera de los locales, las orquestas tendrán que tocar con sordina después de las 11 de la noche, se limitará el uso de altavoces y, en una palabra, se declarará guerra a los ruidos de cines al aire libre, pistas karting e incluso casa particulares a partir de cierta hora. Eso en Italia donde, más que nosotros, viven del turismo. ¿Nos decidiremos a tomar medidas similares en Sitges, para bien de propios y extraños?"

(continuarà)

**Aquest número ha estat
publicat amb l'ajuda de**

CAIXA CATALUNYA